

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

21 09 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РЕЛІГІЯ І ЕКОНОМІКА

для студентів

спеціальності	033 «Філософія»
освітнього рівня	другого (магістерського)
освітньої програми	033.00.01 «Філософія»
спеціалізації	«Релігієзнавство»

Київ – 2021

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2433/21
Гусак
(підпис) (прізвище, ініціали)
« 21 » 2021 р.

Розробник:

Ломачинська Ірина Миколаївна, доктор філософських наук, професор кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

Ломачинська Ірина Миколаївна, доктор філософських наук, професор кафедри філософії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету

Протокол від 15 січня 2019 року № 6

Завідувач кафедри д.філос.н., проф. Додонов Р.О.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми _____ .20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової програми) Александрова О.С.

Робочу програму перевірено

16.01.2019 р.

Заступник декана

Пролонговано:

на 2019/2020 н.р. (Додонов Р.О.), «21» січня 2020 р., протокол № 6

на 2020/2021 н.р. (Додонов Р.О.), «16» грудня 2020 р., протокол № 5

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № ____

© Ломачинська І.М., 2019 р.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	5	
Семестр	10	
Кількість змістових модулів з розподілом:	3	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	24	
Модульний контроль	6	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	60	
Форма семестрового контролю	ПМК, Іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування системи понять, знань, умінь і навичок в системі взаємозв'язків релігії і економіки.

Завдання:

- проаналізувати сутність взаємозв'язків економіки, політики та релігії;
- розкрити механізми господарської діяльності релігійних організацій;
- визначити джерела фінансування релігійних організацій;
- проаналізувати зміст релігійної етики як вагомого чинника економічної модернізації сучасних суспільств;
- дослідити економічні рефлексії релігій Давнього світу;
- визначити особливості ісламської економічної доктрини;
- охарактеризувати сутність ідеї власності у ідеологічній доктрині християнства;
- порівняти організаційно-економічні основи православ'я, католицизму та протестантизму

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сутність, структуру, функції співвідношення релігії і економіки в суспільстві;
- категорії взаємовідносин релігії і економіки;
- вплив провідних релігій світу на соціально-економічну етику;
- особливості становлення та розвитку релігійно-господарських доктрин Давнього світу.
- основні засади соціально-економічної доктрини ісламу;
- економічні принципи етико-релігійних вчень Далекого Сходу;
- основи християнської соціальної етики;

вміти:

- визначати універсальні принципи господарської етики світових релігій;
- формувати здатності критично оцінювати сучасні проблеми, пов'язані з соціально-економічними вченнями релігійних організацій;
- визначати особливості релігійно-економічних відносин Давнього світу;
- окреслювати мусульманські та далекосхідні особливості релігійного осмислення економічних процесів;
- визначати економічні аспекти соціальної доктрини християнства.

Дисципліна спрямована на формування таких фахових (професійних) програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

Світоглядна. Наявність ціннісно-орієнтаційної позиції. Загальнокультурна ерудиція, широке коло інтересів. Розуміння значущості для власного розвитку історичного досвіду людства. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії. Збереження національних духовних традицій.

Науково-дослідницька. Здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності.

Фахова - методологічна. Уміння аналізувати і оцінювати філософські проблеми.

Дослідницько-практична. Здатність поєднувати знання різних методів наукового та філософського дослідження і вміння їх застосовувати при вирішенні завдань наукової проблеми.

Аналітична. Здатність до аналізу, оцінки і прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Взаємозв'язок релігії і економіки як об'єкт наукових досліджень							
Тема 1. Основні форми організації релігії у взаємодії з економічною сферою суспільства	14	2	2				10
Тема 2. Уявлення про власність у релігіях Давнього світу	14	2	2				10
	28	4	4				20
<i>Модульний контроль</i>	2						
Разом	30						
Змістовий модуль 2. Основи соціально-економічної етики релігій Сходу							
Тема 3. Особливості ісламської економічної доктрини	14	2	2				10
Тема 4. Соціально-економічні ідеали релігій Далекого Сходу	14	2	2				10
Всього:	28	4	4				20
<i>Модульний контроль</i>	2						
Разом	30						
Змістовий модуль 3. Економічні аспекти соціальної доктрини християнства							
Тема 5. Ідея власності та форми її організації у ідеологічній доктрині християнства	14	4	2				10
Тема 6. Організаційно-економічні основи православ'я, католицтва та протестантизму	14	2	2				10
Всього:	28	6	4				20
<i>Модульний контроль</i>	2						
Разом	30						
Разом	36						
Підготовка та проходження контрольних заходів (семестровий контроль)	30						
Усього	120						

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Взаємоз'язок релігії і економіки як об'єкт наукових досліджень

Тема 1. Основні форми організації релігії у взаємодії з економічною сферою суспільства

Сутність курсу «Релігія і економіка» та його основні завдання та методологія. Відмінність релігієзнавчого підходу у оцінці релігійно-економічних процесів від богословського та атеїстичного підходів.

Взаємозв'язок релігії, економіки та політики. Економічний чинник релігії у класовій боротьбі (К.Маркс). Релігія як спосіб вирішення суспільних протиріч (Е.Дюркгейм). Релігійна етика як основа підприємницької діяльності (М.Вебер).

Проблема взаємозв'язку релігії і етики у організації господарської діяльності.

Законодавче врегулювання економічної діяльності релігійних організацій: світовий та вітчизняний досвід. Джерела фінансування релігійних організацій. Механізм господарської діяльності релігійних організацій. Особливості оподаткування релігійних організацій.

Ринок релігійних послуг в Україні. Моделі ринків релігійних послуг та їх структура. Особливості конкуренції на ринку релігійних послуг. Форми державної та громадсько-політичної підтримки економічної діяльності релігійних організацій.

Релігійна етика як вагомий чинник економічної модернізації сучасних суспільств. Конфесійний фактор політико-економічної трансформації. Релігія як інституційний фактор довіри у сучасних бізнесових колах. Вплив релігійної складової на динаміку економічної глобалізації в сучасному світі.

Ключові терміни: «релігія», «економіка», «релігійна етика», «господарська етика»

Рекомендована література: 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 18, 30, 35

Тема 2. Уявлення про власність у релігіях Давнього світу

Релігієзнавчий аналіз економіки ранніх общин. Фетишизм, анімізм, тотемізм і магія у сакралізації господарської діяльності первісного суспільства. Жертвоприношення як елемент релігійного культу та господарської діяльності.

Міжплеменні товарно-обмінні процеси. Релігійне значення угоди. Релігійне підґрунтя товарно-економічних відносин. Взаємовідношення релігійності та економічного розвитку громад Стародавнього світу.

Релігійно-економічні відносини Месопотамської цивілізації. Економічні засади сакралізації владного правління. Цар як представник Бога і носій Божественної Слави. Цар як власник Божественного творіння.

Вплив економічних факторів на релігійні уявлення Давньоєгипетської цивілізації. Морально-релігійні засади формування принципів соціальної справедливості. Генеза економічної етики давніх єгиптян. Роль священства у становленні етичних основ регулювання економічної діяльності.

Ключові слова: «первісне господарство», «шаманізм», «храм», «жрець»

Рекомендована література: 3, 4, 5, 14, 15, 16, 18, 20, 25, 35, 36

Змістовий модуль 2. Основи соціально-економічної етики релігій Сходу

Тема 3. Особливості ісламської економічної доктрини

Виникнення ісламу. Життя Мухаммеда (соціально-економічний аспект). Торгівля як краще заняття. Соціально-економічна тема в Корані, Сунні і хадисах. Основні засади соціально-економічної доктрини ісламу: засудження надмірного багатства; заборона лихварства, монополій і надмірного ризику; проблема приватної власності і покарання за порушення права власності; право на спадок. Іслам і соціальна справедливість. Залят і його економічне значення.

Інтерпретація ісламського соціального вчення у Ібн Халдуна, Абу Ханіфа, Абу Йусуфа.

Регулювання економічних положень ісламу у мусульманському праві.

Ісламська фінансова система як найважливіша частина ісламської економіки. Етична складова ісламської економіки та фінансів. Дотримання ісламськими фінансовими інститутами норм і принципів шаріату. Вплив ісламської фінансової системи на сучасну світову економіку та політику.

Ключові терміни: «закят», «анфака», «хумс», «іджтихад», «риба»

Рекомендована література: 3, 4, 5, 18, 22, 23, 32

Тема 4. Соціально-економічні ідеали релігій Далекого Сходу

Економічні засади формування давньо китайської релігійності та моралі. Багатство і бідність як ситуативні явища мінливого світу, керованого долею. Бережливість як ознака моральності. Мудрість Дао як єдність практичного та теоретичного знання.

Соціальні основи економічної етики даосизму: містика, внутрішня свобода і ідея добровільної бідності. Моральні принципи даоського утопічного соціалізму. Духовно-релігійні засади милосердя та щедрості. Уявлення про багатство як дар для допомоги неіснуючим.

Економічні принципи етико-релігійного вчення Конфуція. Повага до праці як мірила фізичних статків та морального задоволення. Прагнення до справедливості як ознака благородства та стремління до вигоди як прояв нищоті. Взаємозв'язок багатства-бідності та морального устрою у державі. Роль правителя у регулюванні етико-економічних засад функціонування держави. Вплив етико-господарської доктрини конфуціанства на економічні стратегії розвитку сучасного Китаю.

Соціально-економічна етика індуїзму у духовній традиції Вед: концепція «ашрама дхарми»; система поділу на варни і касты; аскетизм.

Аскетична практика джайнізму: обмеження господарсько-трудової діяльності; відсутність приватної власності; чесність; благодійність. Парадоксальні наслідки джайністської аскези: збагачення без багатства.

Соціальна етика буддизму. Вчення Будди про особу і його вплив на ставлення до власності. Сучасні моделі "буддійської економіки".

Філософська етика античності про власність і багатство.

Ключові терміни: «дао», «принцип «недіяння», «шляхетна людина», «конфуціанський капіталізм»

Рекомендована література: 3, 4, 5, 13, 14, 16, 29

Змістовий модуль 3. Економічні аспекти соціальної доктрини християнства

Тема 5. Ідея власності та форми її організації у ідеологічній доктрині християнства

Соціальна етика у старозавітній традиції. Поняття про справедливе та несправедливе багатство. Форми благодійності та турботи про бідних в Талмуді.

Основні ідеї християнського ставлення до економічно-соціальної сфери. Християнське розуміння власності (апологетична та патристична традиції).

Ставлення до праці та аскетизму у чернечій теорії та практиці (східний та західний досвід). Власність як передумова влади у релігійно-політичних відносинах східного і західного християнства.

Секуляризація як історичний феномен. Вплив секуляризаційних процесів на економіку християнських організацій в історичному контексті. Роль секуляризації в соціально-економічній та політичній динаміці розвитку держав. Прояви і економічні наслідки секуляризації в сучасному суспільстві.

Ідеологія і релігія як чинники модернізації сучасних суспільств. Конфесійний фактор політико-економічної трансформації. Роль релігії в демократизації. Релігія в умовах глобалізації.

Ключові терміни: «закон Мойсея», «милостиня», «багатство», «аскеза», «нестяжання»

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 12, 17, 21, 24, 26, 27, 39, 40

Тема 6. Організаційно-економічні основи православ'я , католицизму та протестантизму

Організаційно-економічна структура православних церков в Україні.

Вплив християнської економічної етики на розвиток вітчизняної господарської діяльності. Роль православних монастирів у вітчизняному економічному розвитку. Економічна доктрина сучасного православ'я.

Соціальні ідеї схоластики. Соціальне вчення Фоми Аквінського. Ставлення до багатства у практиці релігійних орденів (Франциск Ассизький).

Католицька соціально-економічна доктрина. Обґрунтування приватної власності в схоластиці. Regum Novarum (1891 р.) Ідея соціального партнерства та непорушності приватної власності. Питання соціальної справедливості в документах II Ватиканського собору. Соціальні ідеї Іоанна Павла II.

Віровчення та соціальні погляди М.Лютера і Ж.Кальвіна у становленні протестантської соціально-економічної доктрини. Протестантське підприємництво як історичне явище та сучасні ідеї протестантизму про соціальну справедливість.

Ключові терміни: «десятина», «монастирська власність», «ктитор», «секуляризація», «пожертва», «заповіт», «успадкування», «канонічне право», «католицьке соціальне вчення»

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 19, 28, 31, 33, 34, 37, 38, 39, 40

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20	2	20
5	Індивідуальне завдання	-						
6	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25
7	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МБ)			59		59		59
Максимальна кількість балів:177								

Методика розрахунків модульної і підсумкової (за курс «Релігія і економіка»)

оцінок студента

№ з/п	Оцінка студента	Макс. оцінка	Змістовний модуль 1	Змістовний модуль 2	Змістовний модуль 3
2	Максимальна підсумкова семестрова оцінка (МС)	60	20	20	20
	Максимальна кількість балів за видами поточного контролю	177	59	59	59

3	Фактична кількість балів, отриманих студентом за видами поточного контролю (приклад) (ФБ)	45	40	42
4	Підсумкові фактичні оцінки студента за змістовими модулями $M_i = MC / \sum \text{ФБ} * \text{ФБ}_i; M_1$	15,2	13,5	14,2
5	Підсумкова семестрова модульна оцінка студента $C = M_1 + M_2 + M_3$	42,9		
6	Підсумкова семестрова рейтингова оцінка студента	82,9/В		

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчання студентів самостійно працювати з різними джерелами інформації;
- творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу;
- формування навичок щоденної навчальної самостійної роботи.

Зміст самостійної роботи полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;
- підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;
- презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Одним із видів самостійної роботи є опрацювання лекційного матеріалу, визначення головного в змісті лекції, засвоєння її основних моментів. Для

систематизації отриманих знань з дисципліни до кожної наступної теми слід ретельно готуватись: систематично опрацювати матеріал попередньої лекції, рекомендовану літературу, повторювати пройдений матеріал.

Завдання до самостійної роботи

Завдання до модулю 1. Взаємоз'язок релігії і економіки як об'єкт наукових досліджень

- Господарська етика світових релігій
- Ставлення до праці та аскетизму у світових релігіях: порівняльна характеристика

Рекомендована література: 3, 4, 5, 9, 11, 15, 16, 27,

Завдання до модулю 2. Основи соціально-економічної етики релігій Сходу

- Відмінності економічних учень мусульманських мазгабів
- Наслідки економічних доктрин релігій Далекого Сходу для подальшої їх політико-економічної діяльності

Рекомендована література: 3, 4, 13, 22, 32,

Завдання до модулю 3. Економічні аспекти соціальної доктрини християнства

- Християнські принципи економічних взаємовідносин
- Вплив християнської етики на господарську діяльність сучасності

Рекомендована література: 1,2, 6, 7, 8, 24, 28, 31, 37, 39, 40

Форма подання виконаної роботи:

Робота надсилається у вигляді файлу в текстовому редакторі Microsoft Word. Текст оформлюється шрифтом Times New Roman. Розмір шрифту – 14 пт, міжрядковий інтервал – 1,5, абзацний відступ – 1,25; поля: верхнє, нижнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 1,5 мм; текст вирівнюється по ширині. Виділення фрагментів тексту можливе півжирним та курсивним накресленням.

Структура роботи: титульний аркуш; зміст (план); перелік умовних позначень; викладення відповідей на поставлені завдання, оформлені у розділи; висновки; список використаних джерел; додатки.

На титульному аркуші роботи вказуються офіційна назва навчального закладу, факультету, кафедри; прізвище, ім'я, по-батькові автора роботи, повна назва теми; місто, де знаходиться навчальний заклад, і рік написання роботи. Після титульного листа подається зміст роботи з точною назвою кожного розділу і вказуванням його сторінок. Оптимальний обсяг роботи складає 12-15 сторінок.

Критерії оцінювання :

Самостійна робота до кожного модуля оцінюється у 10 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Глибина і повнота розкриття завдань	6 бали
2	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3	Обґрунтування висновків	1 бали
4	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5	Обсяг виконаної роботи	1 бал

Оцінка за самостійну роботу є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Релігія і економіка».

Студент може набрати максимальну кількість балів за самостійну роботу – 30.

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих тестових завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік. *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.
- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Форма проведення іспиту:

Комбінована. Екзаменаційний білет складається з завдань, які включають теоретичні питання, а також тестові завдання. Студент письмово дає відповіді на теоретичні питання, а також письмові відповіді на тести.

Тривалість проведення:

2 академічні години для письмової відповіді.

Максимальна кількість балів:

40 балів. З них: За відповіді на теоретичні питання – 20 балів. За відповіді на тестові завдання - 20 балів.

Критерії оцінювання:

За відповідь на теоретичні питання:

20 балів - Критичний аналіз суті та змісту означеного теоретичного питання. Повний виклад фактів, ідей, результатів відповіді в логічній послідовності. Якісний аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку означеного питання. Повна доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції.

15 балів – Спроби критичного аналізу суті та змісту означеного теоретичного питання. Виклад в основному фактів, ідей, результатів відповіді. Частковий аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку означеного питання. Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції.

10 балів – Некритичний аналіз суті та змісту означеного теоретичного питання. Частковий виклад фактів, ідей, результатів відповіді в логічній послідовності. Спроби аналізу сучасного стану дослідження проблеми. Часткова доказовість висновків, спроба обґрунтування власної позиції.

5 балів – Спроби некритичного аналізу суті та змісту означеного теоретичного питання. Набір фактів, ідей, результатів відповіді без логічної послідовності. Наявність висновків, спроба обґрунтування власної позиції.

0 балів - Відсутність аналізу суті та змісту означеного теоретичного питання. Хаотичний виклад деяких фактів, ідей, результатів відповіді без логічної послідовності. Відсутність аналізу сучасного стану дослідження проблеми та розгляду тенденцій подальшого розвитку означеного питання. Відсутність висновків та логічної обґрунтованості власної позиції.

За відповіді на тестові завдання:

20 тестових завдань - по 1 балу за кожну правильну відповідь.

Перелік допоміжних матеріалів:

Немає

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю:

1. Універсальні принципи господарської етики світових релігій.
2. М.Вебер про економіку світових релігій.
3. Основні економічні категорії в релігійних уявленнях.
4. Моральний вимір ефективності і успіху у релігійних уявленнях.
5. Джерела фінансування релігійних організацій: історія та сучасність.
6. Моделі ринків релігійних послуг та їх структура.
7. Ідеологія і релігія як фактори модернізації сучасних суспільств.
8. Проблема корпоративної етики та конкуренції у релігійних доктринах сучасності.
9. Правове регулювання економічної діяльності релігійних організацій в Україні.
10. Джерела фінансування релігійних організацій в Україні.
11. Господарська діяльність православних монастирів в контексті їх історичного розвитку.
12. Секуляризація як регулятор діяльності релігійних організацій: історія та сучасність.
13. Економічні наслідки секуляризації у сучасному суспільстві.
14. Конфесійний фактор політико-економічної трансформації держав в епоху глобалізації.
15. Економічні особливості функціонування ринку релігійних послуг.
16. Політичний контекст економічної діяльності релігійних організацій християнського спрямування в Україні.
17. Механізми господарювання релігійних організацій в Україні: порівняльна характеристика.
18. Архаїчні культури і ідея забезпечення земного благополуччя.
19. Релігійне обґрунтування виникнення майнової нерівності та категорії багатства.
20. Особиста релігійність та соціальна добродійність у Давньому світі.
21. Економічні засади сакралізації владного правління у Давньому світі.
22. Господарство, релігія і магічні культури Давнього Єгипту.
23. Індійські духовно-релігійні вчення про матеріальний світ та його блага.
24. Етико-економічні основи аскетичної доктрини джайнізму.
25. Філософсько-релігійна етика античності про категорії багатства та бідності.
26. Особливості соціально-економічної етики буддизму.
27. Значення духовних традицій Китаю для його економічного розвитку.
28. Поняття ісламської економіки і її основ.
29. Співвідношення релігійно-етичних та правових принципів економічних відносин в ісламі.
30. Ісламські правові концепції, що регулюють майнові відносини.
31. Етика ісламу у ставленні до багатства та бідності.
32. Сутність ісламської фінансової системи та її роль у сучасній світовій економічній системі.
33. Сутність праці у релігійній доктрині християнства.
34. Моральні засади ставлення до багатства та бідності у ідеології християнства

35. Соціальна етика старозавітної традиції.
36. Обґрунтування ідеї власності в іудаїзмі.
37. Осмислення багатства та бідності у Новому Завіті.
38. Старозавітна та новозавітна моделі економічного розвитку.
39. Вплив євангельської соціальної етики на соціально-економічну доктрину християнства.
40. Соціальне вчення каппадокійців та Іоанна Златоуста.
41. Ставлення до власності у Августина Аврелія.
42. Соціальне вчення Фоми Аквінського.
43. Обґрунтування особистісної бідності та суспільної власності у християнському чернецтві: східний та західний досвід.
44. Форми аскези та ставлення до власності у ранньому чернецтві.
45. Ідеї соціальної справедливості в документах II Ватиканського собору.
46. Нова ідея господарської діяльності у релігійних поглядах М.Лютера.
47. Погляди Ж.Кальвіна щодо бідності та багатства.
48. Теорія М.Вебера щодо впливу протестантської етики на розвиток капіталізму.
49. Етика праці в сучасному протестантизмі.
50. Вплив релігії на глобалізацію економіки в сучасному світі.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно — відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Загальний обсяг роботи студента – 120 год. З них контактні – 60 год. (лекції – 12 год., семінари – 12 год.).

Самостійна робота – 60 год, модульний контроль – 6, семестровий контроль – 30 год.

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль 1. Взаємозв'язок релігії і економіки як об'єкт наукових досліджень (59 балів)		Змістовий модуль 2. Основи соціально-економічної етики релігій Сходу (59 балів)		Змістовий модуль 3. Економічні аспекти соціальної доктрини християнства (59 балів)	
Лекції (теми, бали)	Основні форми організації релігії у взаємодії з економічною сферою суспільства (1 бал)	Уявлення про власність у релігіях Давнього світу (1 бал)	Особливості ісламської економічної доктрини (1 бал)	Соціально-економічні ідеали релігій Далекого Сходу (1 бал)	Ідея власності та форми її організації у ідеологічній доктрині християнства (1 бал)	Організаційно-економічні основи православ'я, католицтва та протестантизму (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)	Основні форми організації релігії у взаємодії з економічною сферою суспільства (11 балів)	Уявлення про власність у релігіях Давнього світу (11 балів)	Особливості ісламської економічної доктрини (11 балів)	Соціально-економічні ідеали релігій Далекого Сходу (11 балів)	Ідея власності та форми її організації у ідеологічній доктрині християнства (11 балів)	Організаційно-економічні основи православ'я, католицтва та протестантизму (11 балів)
Самостійна робота	Господарська етика світових релігій (5 балів)	Ставлення до праці та аскетизму у світових релігіях: порівняльна характеристика (5 балів)	Відмінності економічних учень мусульманських мазгабів (5 балів)	Наслідки економічних доктрин релігій Далекого Сходу для подальшої їх політико-економічної діяльності (5 балів)	Ставлення до праці та аскетизму у світових релігіях: порівняльна характеристика (5 балів)	Вплив християнської етики на господарську діяльність сучасності (5 балів)
Поточний контроль (вид, бали)	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)	
Семестровий контроль	Іспит (40 балів)					

8. Рекомендовані джерела

Основні:

1. Булгаков, С. Н. Философия хозяйства / Отв. ред. О. Платонов. — М.: Институт русской цивилизации, 2009. — 464 с.
2. Вебер, М. Протестантская этика и дух капитализма / М.Вебер // Избранные произв. - М., 1990. - С. 44-208.
3. Вебер, М. Хозяйственная этика мировых религий. Опыт сравнительной социологии религии / М.Вебер . – СПб.: Владимир Даль, 2017.- 446 с.
4. Коваль, Т. Б. Религия и экономика: Труд, собственность, богатство / Т.Коваль. - М.: ИД ВШЭ, 2014. – 349 с.
5. Трельч, Э. Религия, хозяйство и общество / Э.Трельч // Социология религии: классические подходы. Хрестоматия / Научн. ред. и сост. М.П. Гапочки и Ю.А. Кимелева. - М., 1994. - С. 162-176.
6. Сомин, Н.В. Евангельская имущественная этика. Русская социальная мысль. Цикл публичных лекций [Электронный ресурс]. - https://bookz.ru/authors/nikolai-somin/evangel__352.html
7. Шведов. О.В. Энциклопедия церковного хозяйства / О.Шведов. – М.: «Ковчег», 2003. – 736 с.
8. Федотов, Г.П. Социальное значение христианства / Г.Федотов // Г.П. Федотов. О святости, интеллигенции и большевизме; Избранные статьи. - СПб.: изд. СПб. ун-та, 1994. - С.51-79.

Додаткові:

9. Белл, Д. Культурные противоречия капитализма / Д.Белл // Религия и общество: Хрестоматия по социологии религии.- М: Аспект Пресс, 1996. - С. 699-703.
10. Белик, А.А. Культурная (социальная) антропология: Учебн. пособ./ А.А.Белик. - М.: РГГУ, 2009. - 613 с.
11. Бергер, П. Еретический императив / П.Бергер // Религия и общество: Хрестоматия по социологии религии.- М: Аспект Пресс, 1996. - С. 339-364.
12. Василий Великий. К обогащающимся / Полное собрание творений Святых Отцов Церкви, том 3. Святитель Василий Великий «Творения», т. 1. - Издательство: Сибирская Благовонница, 2012. - 1136 с.
13. Васильев, Л. С. Культы, религии, традиции в Китае / Л.С.Васильев. - М.: Восточная литература, 2001
14. Вебер, М. Социология религии (Типы религиозных сообществ) / М.Вебер // Избранное. Образ общества. - М., 1994. - С. 188-280.
15. Гараджа, В.И. Социология религии: Учеб. пособие для студентов и аспирантов гуманитарных специальностей. - 3-е изд., перераб. и доп. - М.: ИНФРА-М, 2005. - 348 с.
16. Гараджа, В.И., Религия и общество: Хрестоматия по социологии религии / В.Гараджа, Е.Руткевич. - М: Аспект Пресс, 1996. - 496 с.
17. Григорий Нисский. Избранные творения / [А.Гумеров (сост.)]. М.: Изд. Сретенского монастыря, 2007. - 384 с.

18. Дюркгейм, Э. Элементарные формы религиозной жизни / Э.Дюркгейм // Мистика. Религия. Наука. Классики мирового религиоведения. Антология. / Пер. с англ., нем., фр. Сост. и общ. ред. А. Н. Красникова. – М.: Канон+, 1998. – 432 с.
19. Зомбарт, В. Буржуа / В.Зомбарт. - М.: Наука, 1994. – 448 с.
20. Зубов, А. Б. История религии / А.Зубов. - Кн. 1: Доисторические и внеисторические религии. - М.: МГИМО-Университет, 2006.
21. Иоанн Златоуст. Творения святого отца нашего Иоанна Златоуста, Архиепископа Константинопольского, в русском переводе / Иоанн Златоуст.- тт. I-XII. - С.-Пб. Изд. С.-Пб. Духовной Академии, 1894-1911.
22. Исламская цивилизация в глобализирующемся мире. - М.: ИМЭМО РАН, 2011
23. Йингер, Дж. Функциональный подход к религии / Дж. Йингер// Религия и общество: Хрестоматия по социологии религии. - М., 1996. - С. 161-170.
24. Экземплярский, В. И. Учение древней Церкви о собственности и милостыне / В.Экземплярский. – К., 1910. – 279 с.
25. Элиаде, М. История веры и религиозных идей / М.Элиаде. - Т. 1.-4. М.: Академический проект, 2009
26. Климент Александрийский. Кто из богатых спасется? / Климент Александрийский. - М.: 2000
27. Кокс, Х. Мирской град: Секуляризация и урбанизация в теологической перспективе / Х.Кокс. - М.:Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1995. — 263 с
28. Лобье, П. Три града: Социальное учение христианства / Патрик де Лобье; Пер. с фр. Л.А. Торчинского. – СПб.: Алетейя, 2000. – 412 с.
29. Малявин, В.В. Китайская цивилизация / В.В.Малявин. - М.: «Издательство Апрель», ООО «Издательство АСТ», Издательско-продюсерский центр «Дизайн. Информация. Картография», 2000. — 632 с: ил.
30. Маркс, К. Подборка текстов: Экономическо-философские рукописи 1844 года; К еврейскому вопросу; К критике гегелевской философии права. Введение; Критика политической экономии; Капитал. Т. 1 / К.Маркс // Религия и общество. Хрестоматия по социологии религии. - М., 1996. - С. 80-88.
31. Нейгауз, Р. Д. Бизнес и Евангелие / Р.Нейгауз. - М., 1991.
32. Нуруллина, Г. Исламская этика бизнеса / Г.Нуруллина. - М.: Умма, 2004. – 47 с.
33. Раш, М. Менеджмент. Библейский путь / М.Раш. - СПб., 1991.- 216 с.
34. Религия и общество: Очерки религиозной жизни в современной России / Отв. ред. и сост. С.Б. Филатов. - М.; СПб. 2002. - 488 с.
35. Сусоколов, А.А. Культура и обмен. Введение в экономическую антропологию / А.Сусоколов. - М.: Русская панорама, 2006. – 446 с.
36. Токарев, С.А. Ранние формы религии / С.Токарев. - М.: Политиздат, 1990. – 622 с.
37. Трельч, Э. Социальные учения христианских церквей и групп / Э.Трельч // Религия и общество: Хрестоматия по социологии религии. - М., 1996. - С. 226-238.

38. Фрис де В. Православие и Католичество. Противоположность или взаимодополнение? / В.Фрис. - Брюссель: Жизнь с Богом, 1992. – 158 с.
39. Хеффнер, Й. Христианское социальное учение / Й. Хеффнер. – М.: Культурный центр «Духовная библиотека». 2001. – 323 с.
40. Христианские начала экономической этики: Сборник материалов международной интернет-конференции. – М.: Директ-Медиа, 2013. – 256 с.

Англомовні джерела

1. Barro, R., McCleary, R. (2003) Religion and economic growth across countries. *American Sociological Review* 68, 760–81.
2. Berman, E. (2000) Sect, subsidy and sacrifice: an economist's view of ultra-orthodox Jews. *Quarterly Journal of Economics*, 115, 905–53.
3. Botticini, M., Eckstein, Z. (2005) Jewish occupational selection: education, restrictions, or minorities? *Journal of Economic History*, 65, 922–48.
4. Chiswick, C. U. (2006) An Economic Perspective on Religious Education: Complements and Substitutes in a Human Capital Portfolio. *Research in Labor Economics* 24, 449-467.
5. Dehejia, R., DeLeire, T., Luttmer, E. (2005) Insuring consumption and happiness through religious organizations. Working Paper №. 11576. Cambridge, MA: NBER.
6. Fields, B. (2003) *The Catholic Ethic and Global Capitalism*. London: Routledge, 2017, 294 p.
7. Finke, R. and Stark, R. (1988) Religious economies and sacred canopies: religious mobilization in American cities, 1906. *American Sociological Review*, 53, 41–9.
8. Glaeser, E. (2005) The political economy of hatred. *Quarterly Journal of Economics*, 120, 45–86.
9. Glaeser, E., Ponzetto, G., Shapiro, J. (2005) Strategic extremism: why Republicans and Democrats divide on religious values. *Quarterly Journal of Economics* 120, 1283–330.
10. Guiso, L., Sapienza, P., Zingales, L. (2003) People's opium? Religion and economic attitudes. *Journal of Monetary Economics*, 50, 225–82.
11. Iannaccone, L. (1990) Religious Practice: A Human Capital Approach. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29(3), 297-314.
12. Iannaccone, L. (1992) Sacrifice and Stigma: Reducing Free-riding in Cults, Communes, and Other Collectives. *Journal of Political Economy*, 100(2), 271-291.
13. Iannaccone, L. (1998). Introduction to the economics of religion. *Journal of Economic Literature*, 36, 1465–95
14. Iyer, S. (2010) Religion and Economic Development. In book: *Economic Growth* (pp.222-228) DOI:[10.1057/9780230280823_28](https://doi.org/10.1057/9780230280823_28)
15. Kosmin, B., Keysar A. (2006). *Religion in a Free Market: Religious and NonReligious Americans*. Ithaca, NY: Paramount.
16. Lehrer, E. (2009). *Religion, Economics, and Demography: The effects of religion on education, work, and the family*. New York, Routledge.

17. Nurrachmi, R. (2016) Religion and Economic Performance. URL: <https://mpa.ub.uni-muenchen.de/85582/>
18. Önday, Ö. (2017) Understanding the economics of religion: religeconomics. *International Journal of Disciplines In Economics and Administrative Sciences Studies (IDEA studies)* 3(4), 61-76.
19. Warner, R. S. (1993). Work in Progress toward a New Paradigm for the Sociological Study of Religion in the United States. *American Journal of Sociology* 98(5), 1044- 1093.
20. Welch, P., Mueller, J. (2001) The Relationships of Religion to Economics. *Review of Social Economy*. [DOI:10.1080/00346760110035581](https://doi.org/10.1080/00346760110035581)